

Fontos ÚJ(?) tudnivalók
a Lyme betegségről, a kórokozó
baktériumról és a kezelésről

Dr. Esztó Klára

Bőr- és nemibeteg-gyógyász, klinikai immunológus főorvos

Budapest, 2019.05.08. XIII.KER EÜ.SZOLG

BEMUTATKOZÁS

39 éve vagyok bőr- és nemibeteg szakorvos

**A LYME
BORRELIÓZIS
FOGALMA**

35 éve gyógyítok Lyme-betegeket és végzek klinikai kutatást a Lyme-betegséggel kapcsolatban.

**A BETEGSÉG
FÖLDRAJZI
ELTERJEDTSÉGE**

21 éve vagyok klinikai immunológus és allergológus szakorvos

**A TÉMA HAZAI
FONTOSSÁGA**

17 éve vezetek Lyme ambulanciát heti 3 rendelésben

Alapító tag vagyok a Magyar Lyme Borreliosis Alapítványban (1991) és tagja vagyok a Nemzetközi Lyme és Társult betegségek Társaságának (ILADS – 2012)

Senki nem szponzorált, nincs és soha nem volt közvetített anyagi érdekeltségem semmilyen áru (gyógyszer, étrend kiegészítő, stb.) értékesítésében.

MIÉRT FONTOS SZÁMUNKRA?

1. BEMUTATKOZÁS

**2. A LYME
BORRELIÓZIS
FOGALMA**

**3. A BETEGSÉG
FÖLDRAJZI
ELTERJEDTSÉGE**

**4. A TÉMA
JELENTŐSÉGE**

A betegséget terjesztő kullancs nagyon el van szaporodva az egész országban – nagy a vérszívás esélye

Ezek a kullancsok jelentősen fertőzöttek a lyme-betegséget okozó baktériummal: - nagy a fertőződés esélye

A kullancs vérszívási módja miatt leggyakrabban észrevétlenül történik a fertőződés, a beteg nem veszi észre a kullancsot

NINCS SPEC JELE AZ ELSŐ FERTŐZŐDÉSNEK

Ha későn kerül a betegség kórismezésre, sokszor nehezen szüntethetők meg a panaszok

A FERTŐZŐDÉS JELLEMZŐI

4. A BORRELIÁVAL FERTŐZÖTT KÖZÖNSÉGES KULLANCS

1. A KULLANCSOK

EURÓPA: **endemiás** (fertőzött terület)

Főként a kisemlősök, hüllők, **madarak** terjesztik

2. A KÖZÖNSÉGES KULLANCS KÓROKOZÓ- HORDOZÁSA

3. A KÖZÖNSÉGES KULLANCS VÉRSZÍVÁSA

MAGYARORSZÁGON:

20-50%-osan fertőzöttek a közönséges kullancsok a Borrelia baktériummal!

ÉVENTE: 10 000 **ÚJ** FERTŐZÖTT BETEG (ÁNTSz adat 1990-től!!)

- Csak 60 %-a veszi észre a kullancsot

- Csak 30-40 %-ánál alakul ki a bőrtünet: lyme-folt: „Erythema migrans”: egy növekvő vörös folt a bőrben

4. A BORRELIÁVAL FERTŐZÖTT KÖZÖNSÉGES KULLANCS

Mit tudunk eddig a Lyme borreliózis terjedéséről?

KULLANCS által terjesztett betegség.

Vérszíváskor a kullancs beléből kerül a BORRELIA-baktérium a vérbe, a kórokozó saját mozgással és a vérárammal

MINDENHOVA el tud jutni a szervezetben.

ELTERJEDVE ÉS ELSZAPORODVA sok szervben tud tünetet okozni.

A betegség megfelelő antibiotikumokkal gyógyítható, annál eredményesebben, minél korábbi a diagnózis, és minél kitartóbb és komplexebb a kezelés...

1. BEMUTATKOZÁS

**2. A LYME
BORRELIÓZIS
FOGALMA**

**3. A BETEGSÉG
FÖLDRAJZI
ELTERJEDTSÉGE**

**4. A TÉMA
JELENTŐSÉGE**

A BORRELIA SAJÁTOS KÉPESSÉGE és a TOVÁBBFERTŐZÉS

1. SZARVASLÉGY (EGYÉB VÉRSZÍVÓK? PÓK?)

A szervezetben lévő borrelia a véráramba kerül (passzív) ÉS aktív mozgásánál fogva, LFA-1 AZONOS FELÜLETI FEHÉRJÉJE RÉVÉN (OspA) bármikor bejuthat az endothelbe és ki is tud jutni onnan.

Ez a képessége **3 újabb fertőzési módot lehetővé tesz !**

Sajnos nemcsak elvileg, hanem bizonyítottan is:

2. TRANSPLACENTÁRIS FERTŐZÉS -1986 Alan McDonald

evidencia: nem ritka, magzati károsodás, koraszülés, korai vetélés, meddőség
eredményesen kezelhető, DE **CONNATALIS LYME!**

3. VÉRTRANSZFÚZIÓVAL ÉS PLAZMÁVAL VALÓ ÁTADÁS - 1989 Badon SJ.

kontraindikálja a véradást,
ha kezelték és tünetmentes min 1 éve – adhat vért, de csak ha nagyon fontos, hogy ő adja

elfogadás: 2010 táján (azóta „lehet” beszélni róla)

4. SZEXUÁLIS ÚTON TERJEDÉS! – 2014 Marianne Middelveen & Co

bizonyították a nemi váladékban, gyakorisága „nem vizsgálható”

- Nincs tisztázva az átadás gyakorisága, feltehetően csak a tünetes beteg adja át

A BORRELIA
BAKTÉRIUMOK
SAJÁTOS
KÓROKOZÓ
KÉPESSÉGEI I.

A BORRELIA
SAJÁTOS
KÉPESSÉGEI II.

SZÖVETTANI
KÉP

A BORRELIA BAKTÉRIUMOK SAJÁTOS KÓROKOZÓ KÉPESSÉGEI

HOGYAN szeret MEGBETEGÍTENI a Lyme baktérium?

A BORRELIA BAKTÉRIUMOK SAJÁTOS KÓROKOZÓ KÉPESSÉGEI I.

1. Van egy sajátos fehérjéje, aminek segítségével egyedülállóan a világ összes kórokozója közül használni tudja az emberi szervezet univerzális „kulcsát” (plazminogen - plazmin) és ezáltal minden gáton át tud jutni, azaz **MINDENHOVA BE TUD JUTNI AZ EMBERI SZERVEZETBEN.**
2. Be tud hatolni **SOK SEJT FÉLÉBE**, (intracellularis forma)

- fibroblast
- endothel sejtek
- gliasejtek
- immunsejtekbe

TÚLÉLI A TÁMADÁSOKAT ÉS

- a CD4+ T(helper) sejtek apoptosist okozzák
GYENGÍTI AZ ELLENE IRÁNYULÓ IMMUNRENDSZERT
 és **HOSSZÚTÁVON PUSZTÍTJA AZ IMMUNSEJTEKET (CD57+ NK)**

A BORRELIA SAJÁTOS KÉPESSÉGEI II.

3. Különös képessége van a **KÖTŐSZÖVET** támadására először **GYULLADÁST, MAJD SORVADÁST-HEGESEDÉST** idéz elő.
  - a **bőrben**,
  - az **ízületeknél, inaknál-inakban, íntapadásnál kötőszöveti tapadásnál**,
  - az **izmok** kötőszövetében
  - az **idegek** kötőszövetében

LASSAN KÁROSÍT, EZÉRT MÉG ÉVEK MÚLVA IS GYÓGYÍTHATÓ!

SZÖVETANI KÉP

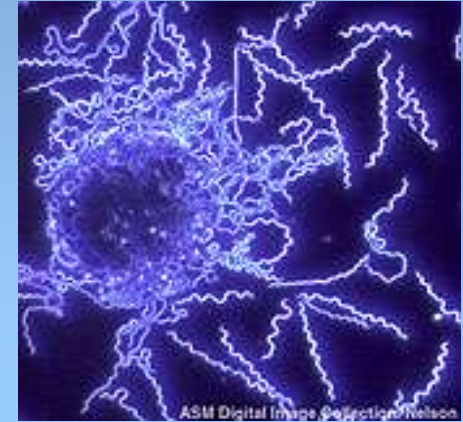
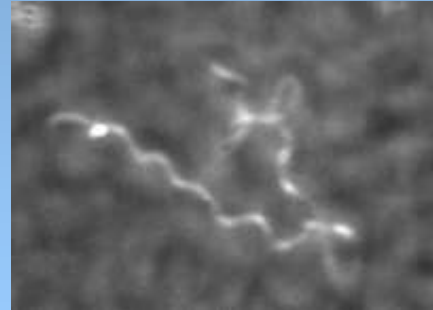
1. A LYME-BAKTÉRIUMOK

2 A LYME-BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN I.

3. A LYME-BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN II.

4. A LYME-BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN III.

1. A FELNŐTT (SPIROCHÉTA) BAKTÉRIUM

- Az emberi szervezet **SEJTJEIN KÍVÜL él** (a sejtek közötti térben vagy a vérplazmában)
- **SEJTFALA** van, melynek fehérjéi ellen termeljük az ellenanyagokat
- **SZAPORODNI KÉPES** (ilyenkor ketté osztódik)
  - a szaporodás időtartama hosszú, kb. 7-20 óra
  - a szaporodások gyakorisága ritka: 2.-5. hét
- **OXIGÉNSZEGÉNY** környezetet igényel,
- ideális szaporodási környezeti hőmérséklete **30-34 Celsius fok.**

Mi történik, ha a immunrendszer, vagy az antibiotikum gyógyszer el akarja pusztítani?

A BORRELIÁK

A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI II.

1. A LYME- BAKTÉRIUMOK

2. A LYME- BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN I.

3. A LYME- BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN II.

4. A LYME- BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN III.

Veszélyben levedlik a sejtfalköpenyüket

2. EZEK A SEJTFAL NÉLKÜLI FORMÁK

Mivel nincs sejtfaluk, már nincs rajtuk az a burok, ami ellen ellenanyagot termelt az immunrendszer, emiatt

- A már kialakult emberi ELLENANYAGOK MÁR NEM TÁMADJÁK meg őket (csak a levedlett sejtfalköpenyt)
- És lecsökken az ELLENANYAGTERMELÉS a betegben, MERT NINCSENEK már A FELÜLETÜKÖN az immunrendszer által felismerhető ANTIGÉN fehérjék

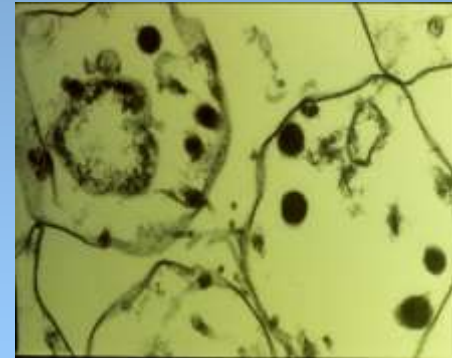
TEHÁT ÉLETBEN MARADNAK

Az alakjuk lehet SPIROCHETOID, vagy HÓLYAGCSA ALAKÚ

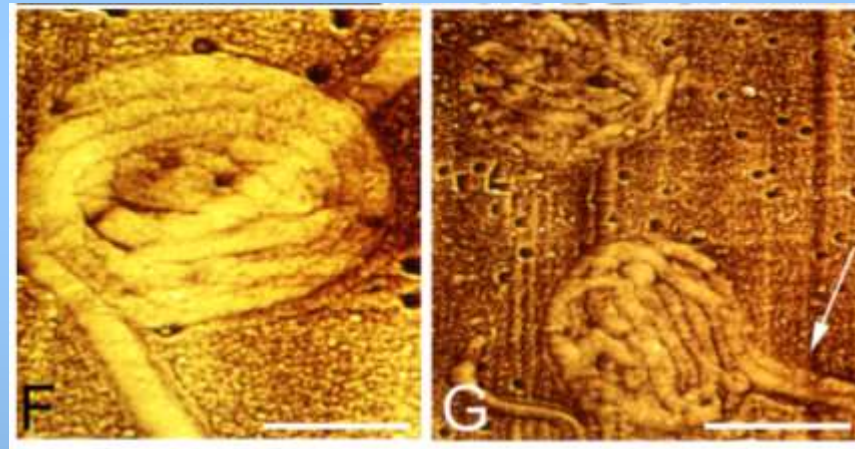
- A LYME BAKTÉRIUMOK

2. A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN I.

HÓLYAGCSA FORMÁK

3. A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN II.

(FOTO: Judith Miklóssy & tsai J. of Neuroinflammation 2008)
FELTEKEREDETT ATÍPUSOS SPIROCHETOID FORMÁK

4. A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN III.

AZ IMMUN- VAGY ANTIBIOTIKUMVESZÉLY ELMÚLTÁVAL EZEK A FORMÁK ISMÉT VISSZA TUDNAK ALAKULNI SEJTFALLAL BÍRÓ SZAPORODNI KÉPES SPIRÁLIS BAKTÉRIUM FORMÁVÁ!

A BORRELIÁK

A LYME BIOFILM

A LYME BAKTÉRIUMOK

A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN I.

A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN II.

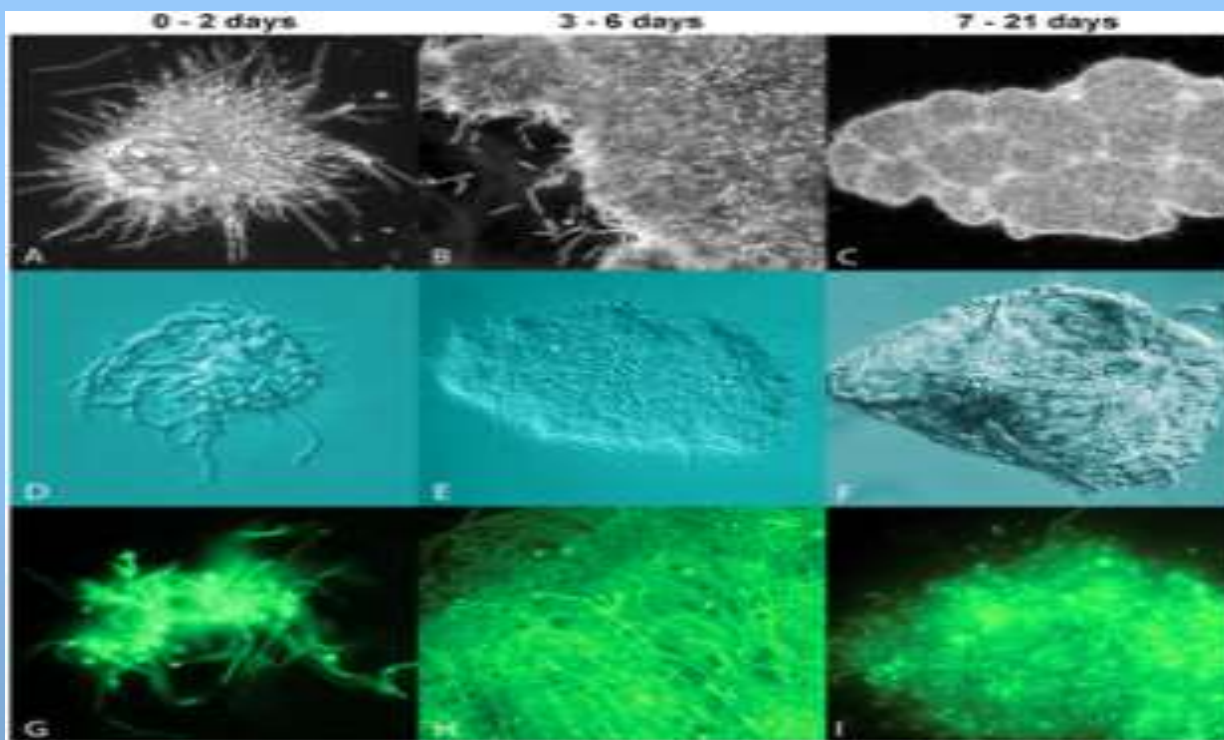
A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN III.

A LYME-BIOFILM

A BIOFILM KÉPZŐDÉS MODELLJE:

FOTO: Credit to **Sapi et al. 2012**,
idézve a <http://www.plosone.org/>

JELENTŐSÉGE: Megnehezíti a kezelést és állandó forrása az élő borreliáknak

**TÁRS-
FERTŐZÉSEK**

IXODES RICINUS = „KÖZÖNSÉGES” KULLANCS

**KÉTFEJŰ
SÁRKÁNYBÓL**

**SOKFEJŰ
SÁRKÁNY**

KULLANCS- FERTŐZÉSEK

A KÖZÖNSÉGES KULLANCS FERTŐZÖTTSÉGE ÁLTAL MEGKAPHATÓ TÁRSFERTŐZÉSEK

A KÖZÖNSÉGES KULLANCS ÁLTAL KÖZVETÍTETT

**EMBERT MEGBETEGÍTŐ KÓROKOZÓK (Magyarországon)
(A BORRELIÁKON KÍVÜL)**

BAKTÉRIUMOK:

- 1. HGE**(*Anaplasma phagocytophila*, *Anaplasma equi*) 3-14%
- 2. BARTONELLA** (*Bartonella henselae*, *bovis*, *quintana*, *capreoli*, *B.schoen-buchensis*) Cseho:1,2%, h<10%
- 3. RICKETTSIA** (*Rickettsia helvetica*, *monacensis*, *raoultii*) 6-8%
h(Fr.o)-9,2%
- 4. Q-LÁZ** (*Coxiella burnetii*) 0,9%
- 5. MYCOPLASMA** (*Mycoplasma fermentans*,
Spiroplasma: 3% SK!)
Spongiform encephalopathia)
- 6. CHLAMYDIA**
- 7. TULARAEMIA** (*Francisella tularensis*)

KULLANCS
OKOZTA
FERTŐZÉSEK

BAKTÉRIUMOK

**TÁRS-
FERTŐZÉSEK**

**A KÖZÖNSÉGES KULLANCS FERTŐZÖTTSÉGE ÁLTAL
MEGKAPHATÓ TÁRSFERTŐZÉSEK**

**KULLANCS
OKOZTA
FERTŐZÉSEK**

**A KÖZÖNSÉGES
KULLANCS ÁLTAL
KÖZVETÍTETT**

**EMBERT MEGBETEGÍTŐ KÓROKOZÓK (Magyarországon)
(A BORRELIÁKON KÍVÜL)**

EGYSEJTŰEK

EGYSEJTŰEK

BABESIA (min 6 fajta: *B.canis*, *B.bovis*, *B.eu1*, *B.equi*, *B.venatum*
human betegséget okozhat (Eu))

meghatározni 2-t tudunk: ***B. divergens*** (Eu), *B. microti*(Eu?)

Németországban a közönséges kullancsok 1%-a
borreliával +babesiával fertőzött

Au: 10% - nálunk???

VÍRUSOK

VÍRUSOK:

FSME vírus - Kullancs okozta agyhártya-agyvelő gyulladás
a kullancs fertőzöttség 0,0001%-os, van oltás

BARTONELLA HENSELAE, QUINTANA, BACILLIFORMIS

Jellemzői: emberi fertőzést is okozhat

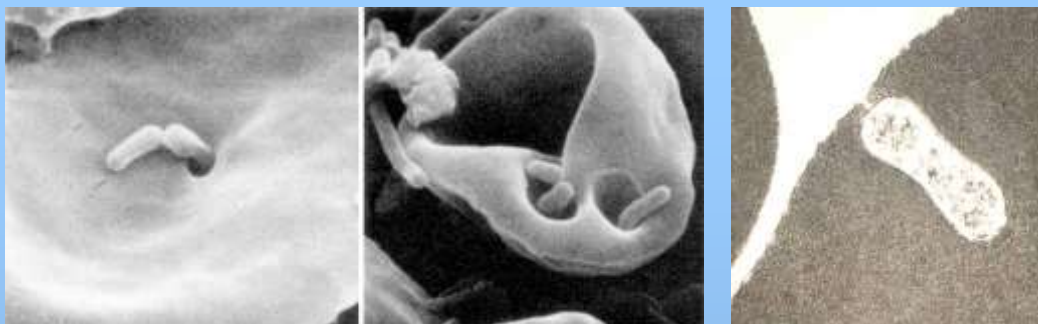
20-24 h alatt osztódó bacillus, mely

Sejten belül élőködik, (mint a Lyme-bactériumok)

(vörösvérsejt, érfal, kp-i IR: mikroglia, makrofágok, őssejtek)

Terjesztői: Sokfajta ízeltlábú, nemcsak a kullancs

emellett: fertőzött állat harapása, karmolása, nyál, transzfúzió

(Maggi RG, Breitschwerdt EB J Mol Microbiol Biotechnol. 2005

Kordick DL, Breitschwerdt EB. JCM 1999)

1990-ig ismert betegségeik: macska, légy, bolha, tetü

ötödnapos láz - **immungyenge betegekben**

macskakarmolás betegség

Tudjuk 1990-től: **KULLANCS is terjeszti, DE MÁS TÜNETEKKEL**

JÁR, mint az egyéb módon megkapottak 2010 óta tudjuk egyre jobban.

TÁRS- FERTŐZÉSEK

A KÖZÖNSÉGES KULLANCS FERTŐZÖTTSÉGE ÁLTAL KAPOTT TÁRSFERTŐZÉSEK BARTONELLOSIS/2

SEJTEN BELÜLI ÉLŐSKÖDŐK

NAGYON FONTOS TUDNI, HOGY EZZEL KAPCSOLATBAN:

NINCSENEK MAGYARORSZÁGI ADATOK a SAJÁTOMON kívül

AMERIKAI KLINIKAI TANULMÁNYOK ÉS KÖNYVEK
NÉHÁNY EURÓPAI KÖZLEMÉNY

Kullancs által terjesztve:

önmagában is meg tud betegíteni: ízületi fájdalmak, gyulladás, krónikus fáradtság, izom-kötőszöveti fájdalmak, pszichiátriai tünetek: pánik, szorongás stb

+ a Lyme betegséget módosítja

Bartonella társfertőzésre kell gondolni, ha

- **szokatlanul súlyos ideggyógyászati tünetei** vannak a Lyme-betegnek:
agyhártyagyulladás, súlyos rohamok, súlyos fejfájás, zsibbadás stb.
  - **szemészeti súlyos gyulladások**, retinitis, retinánál érelzáródás
  - endocarditis, szívizomgyulladás, szívburokgyulladás
  - nyirokcsomó megnagyobbodás
  - **striák** a bőrön, fájdalmas bacillaris angiomatosis a bőrön
  - Talpfájdalom (idegi eredetű)
  - **súlyos megértési zavarok, memória zavarok**
  - **a rövid és egy hatóanyag tartalmú Lyme kezelés hatástalan**
- A tünetek kis-ér gyulladós betegséget jeleznek**

BARTONELLOSIS

**TÁRS-
FERTŐZÉSEK**

**A KÖZÖNSÉGES KULLANCS FERTŐZÖTTSÉGE
ÁLTAL KAPOTT TÁRSFERTŐZÉSEK
BARTONELLOSIS/3**

**SEJTEN BELÜLI
ÉLŐSKÖDŐK**

**Diagnosztika: nehéz, megbízhatatlan: mert a kórokozó kikerüli az IS-t
sejten belül megbújik**

**IFA(IgG és IgM ellenanyagvizsgálatI– Synlab))
vérkenet ?**

PCR (Géndiagnosztika)

FISH-teszt: (USA: IGeneX – RNA-vizsg.)

Kezelés: több ajánlás (séma)

sejten belül ható szerek

kombinációkban kezelés

hosszasan!!* Gyakran *évek...

**a tünetfelerősödések itt nem Herx-et, hanem IC
arthropathiát jeleznek**

gombás szövődmények kivédése

probiotikum

agyi tünetekben: thrombozis elleni gyógyszerek is

BARTONELLOSIS

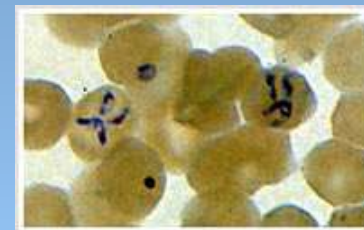
TÁRS- FERTŐZÉSEK

A KÖZÖNSÉGES KULLANCS FERTŐZÖTTSÉGE ÁLTAL KAPOTT TÁRSFERTŐZÉSEK BABESIOSIS

SEJTEN BELÜL ÉLŐSKÖDŐK:

BABESIA – BABESIOSIS (PIROPLASMOSIS)

Maláriászerű egysejtű, a vörösvérsejteket támadja.
A közönséges kullancs terjeszti.

Európában is sok babesia fajta van, emberfertőzés??

Babesia microti (USA) és **Babesia divergens** (EU): emberpathogen (1969)

Tünetek:

- Magas láz, hidegrázás kezdetkor. Utána tünetmentes, vagy:
- **Fáradékonyság. Fejfájás**, vizesre izzadás, **izomfájdalom**, hányinger, hányás. A hőemelkedés, hidegrázás, izzadás stb. vissza-visszatérhet.
- Immungyengeségben: (lépeltávolított, idős, stb.) alacsony vérnyomás
májbetegség, hemolytikus vérszegénység, vesebetegség

BABESIOSIS

Diagnosis Magyarországon:

Mikroszkópos vizsgálat (kenet) a betegség első két hetében (?)

PCR :(Géndiagnosztika)

FISH (Fluorescent In-Situ Hybridization) -ribosomal RNA vérkenetben (?)

Szerológia:SYNLAB

Augsburgban: Elispot – ELISA - PCR

(Ha lenne is teszt, a negativitás az amerikai közlések szerint nem zárhatja ki, hogy ne **kezeljük a beteget, ha arra utaló tünetei vannak**)

Kezelés: **egysejtű ellen+ antibiotikum** (+gyógynövény)

MSIDS

**A KULLANCS OKOZTA TÁRSFERTŐZÉSEK
KÖZÖS JELENTŐSÉGE**

Kullancs terjesztette MSIDS

**JELLEGZETES, EGYMÁST KIEGÉSZÍTŐ ÉS ERŐSÍTŐ
TÜNETEGYÜTTES = A LB mellett egyéb különféle kórokozó(k)**

Kullancs által terjesztett

MSIDS = csupa un. PERSISTER kórokozó okozza, „Rohamcsapat”

- a betegség korai tüneteit a társfertőzés szokta uralni és nem a borrelia
- a borreliosis tünetei tartósabbak és súlyosabbak lesznek
- azok a szervek lesznek betegebbek, amelyeket a társfertőzés(ek) is támadnak
- gyorsabban károsodnak (akár maradandóan) a szervek
- a visszaesések gyakoribbak („nyitott a kapu” pl. Mycoplasma fertőzések esetén)

Jelentősége a kigyógyulás szempontjából:

**más a klinikai kép, ha kullancs okozza!, mint a „tankönyvben”
több tudást igényel és több vizsgálatot**

**nehéz és drága a labordiagnosztika, és sokszor fals negatív!!!
nehéz, hosszas, drága és összetettebb a kezelés**

gyengül az immunrendszer,

lassabb a gyógyulás, több a maradványtünet

több orvosi szakma tudását és több egyéb szakember tudását

igénylő **komplex feladatot ad**

**KULLANCS ÁLTAL
TERJESZTETT**

**MULTISYSTEMÁS
FERTŐZŐ
BETEGSÉG
SYNDROMA**

A BORRELIÁK

A LYME BIOFILM

A LYME BAKTÉRIUMOK

A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN I.

A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI ALAKJAI A SZERVEZETBEN II.

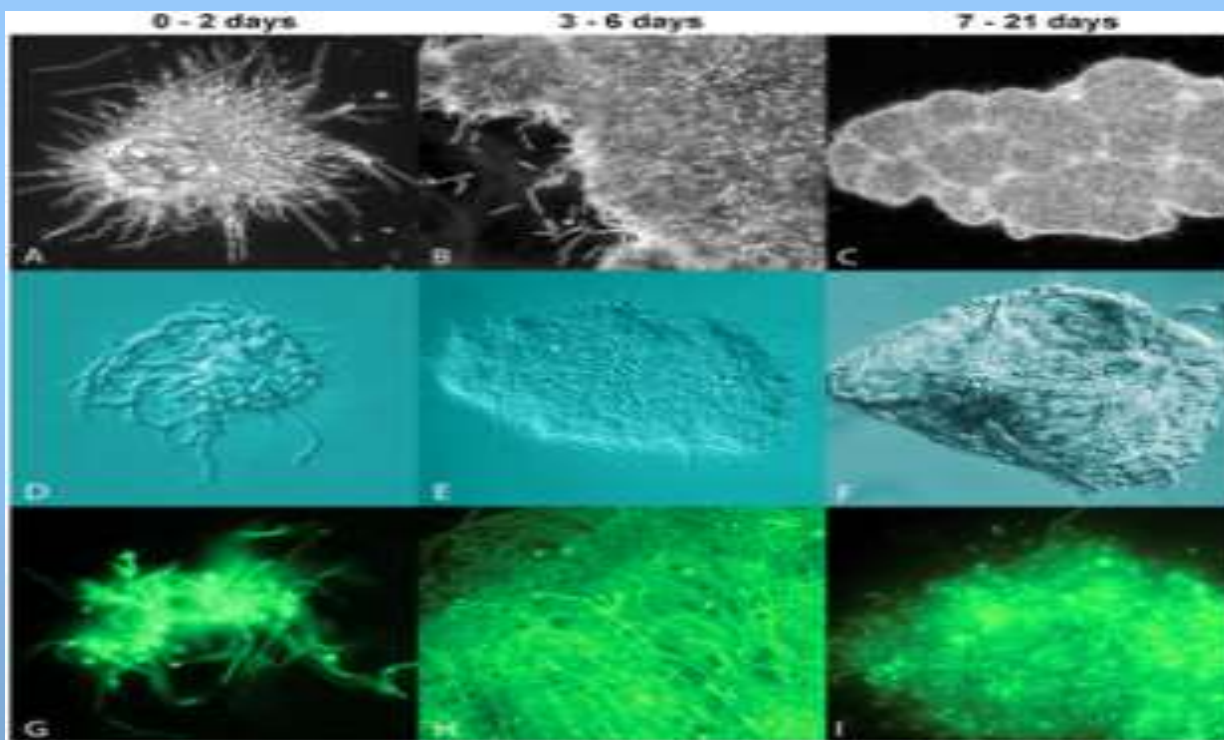
A LYME BAKTÉRIUMOK MEGJELENÉSI FORMÁI A SZERVEZETBEN III.

A LYME-BIOFILM

A BIOFILM KÉPZŐDÉS MODELLJE:

FOTO: Credit to **Sapi et al. 2012**,
idézve a <http://www.plosone.org/>

JELENTŐSÉGE: Megnehezíti a kezelést és állandó forrása az élő borreliáknak

A BETEGSÉG ELEJÉN JELLEGZETES BŐRTÜNET (ERYTHEMA MIGRANS) JELENTKEZIK AZ ESETEK KB 30 %-ÁBAN:

**1. A BORRELIA
BAKTÉRIUMOK
SAJÁTOS
KÓROKOZÓ
KÉPESSÉGEI**

míg

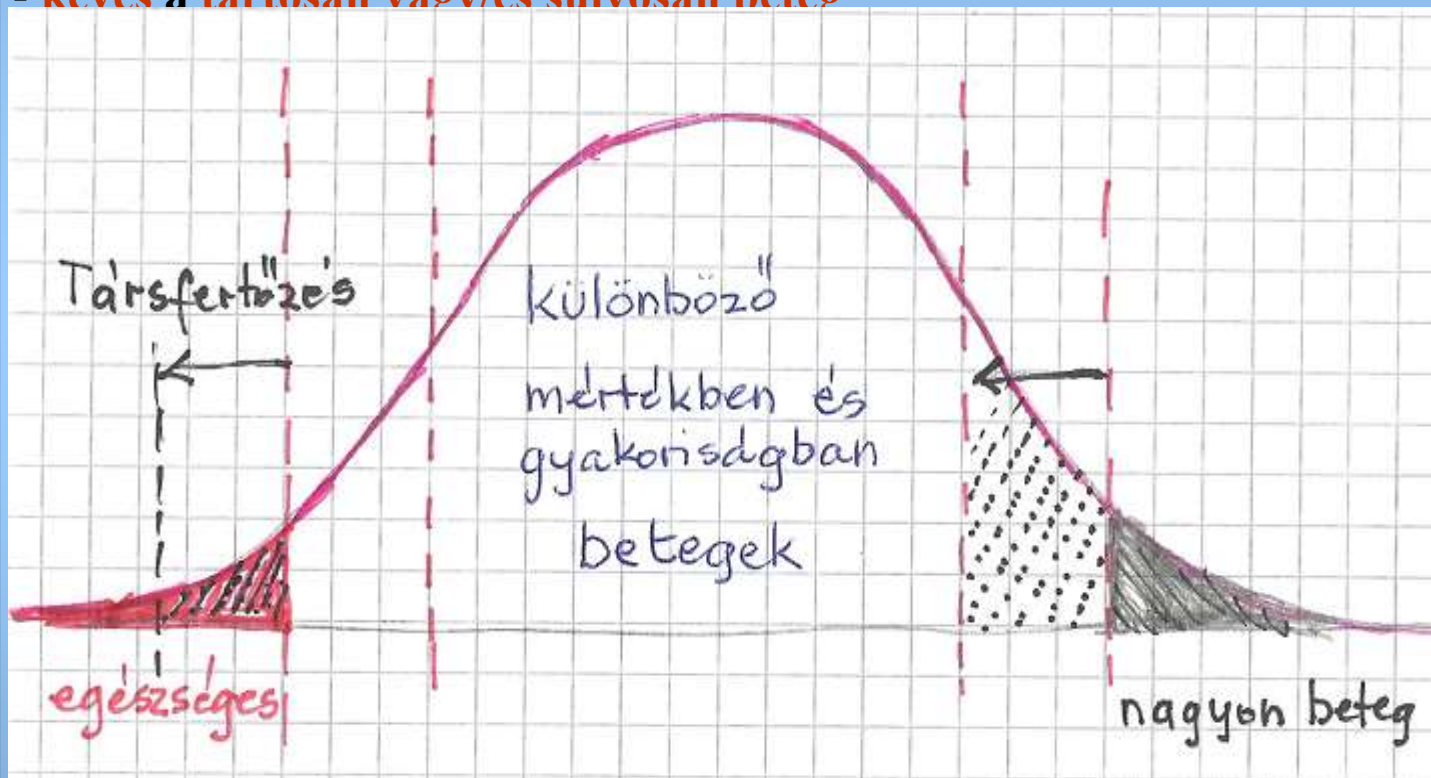
A BETEGSÉG KÉSŐBBI SZAKASZÁBAN hegesedést, kötőszöveti sorvadást JELZŐ BŐRTÜNET alakulhat ki

2. A BŐRTÜNET

A LYME FERTŐZÖTT BETEGEK MEGOSZTLÁSA: „Gauss-görbe”

- **kevés** az egész életében **egészséges** maradó
- **sok** a **változó de nem jelentős mértékben, időnként beteg**
- **kevés** a **tartósan vagy/és súlyosan beteg**

-BIZONYOS TÁRSFERTŐZÉSEK MÓDOSÍTÓ HATÁSA:

-eltorzul a görbe: megnöveli a betegek és a nagyon beteg számát

A KÓROKOZÓ OKOZTA BETEGSÉG KIALAKULÁSA

- RÉSZBEN **BORRELIA ALTÖRZSFÜGGŐ** – MENNYIRE VIRULENS
- RÉSZBEN **A BETEG GENETIKAI ÁLLAPOTÁTÓL** – „HAJLAM”
- RÉSZBEN **AZ AKTUÁLIS IMMUNÁLLAPOTÁTÓL** – TÁRS-
FERTŐZÉSEK, KRÓNIKUS BETEGSÉGEK, LELKI ÁLLAPOT, SPORT STB .
FÜGG!

1. KORAI AKUT SZAK (1-2 HÓNAP)

A fertőzés a vérszíváskor kezdődik.

- A kórokozót bejutásuk után **elpusztíthatja** az immunrendszer, vagy
- életben maradnak és **szétszélednek** mindenhová a szervezetben: a **bőrön** kívül főként az **agyidegekbe**, az **ízületekbe** jutnak és ott **elszaporodnak** és **helyi** tünetet és **általános** betegség érzetet (fáradékonyság, fejfájás) okoznak.

**nem tud elszaporodni, csak életben maradni:
TÜNETMENTES HORDOZÓ**

AZ AKUT SZAK I.

AZ AKUT SZAK II.

**A KRÓNIKUS SZAK
I.**

**A KRÓNIKUS SZAK
II.**

**A KRÓNIKUS SZAK
III.**

**A CSÍPÉS UTÁN (AKUT SZAK- 6 HÉTEN BELÜL) GYAKRAN
KIALAKULÓ TÜNETEK:**

AKUT SZAK I.

- **BŐR:** erythema migrans (Lyme folt) és/vagy lymphocytoma b.c.

- **ÁLTALÁNOS TÜNETEK:**

változó erősségű fáradékonyság

fejfájás

szédülés/szédelgés

influenzaszerű érzetek,

levertség

- **IZOM-IZÜLET:** izomfájdalmak, arthalgiaák hol itt, hol ott
változó intenzitással és időtartammal

- **IDEG:** arcideg bénulás, ideggyulladások és idegfájdalmak

**Ezek a tünetek gyorsan vagy lassan kezelés nélkül is el tudnak múlni, ha
EGÉSZSÉGES az immunrendszer és NINCS TÁRSFERTŐZÉS.**

KRÓNIKUS SZAK I.

A fertőzött személy vagy

hosszan tünetmentes lehet: **gyógyult** (elpusztult a kórokozó) vagy
tünetmentes hordozó, vagy

KRÓNIKUS SZAK II.

csak **IDŐNKÉNT** van **egy-egy tünete**: (pl. havonta, vagy ritkábban)
erős fejfájás, megszédülés, alvászavar,
levertségérzés, fáradékonyság, ingerlékenység, stb.

KRÓNIKUS SZAK III.

LYME- BORRELIOSIS

A KRÓNIKUS SZAK TÜNETEI I. (A BETEGSÉG MENETE KEZELÉS NÉLKÜL)

AZ AKUT SZAK I.

AZ AKUT SZAK II.

A KRÓNIKUS SZAK
I.

A KRÓNIKUS SZAK
II.

A KRÓNIKUS SZAK
III.

HA A FERTŐZÖTT SZEMÉLYNEK GYENGÜL AZ IMMUNRENDSZERE

- egyéb fertőzések miatt
- vitamin-, nyomelem hiány miatt,
- egyéb krónikus betegség,
- stressz, lelki betegség stb. miatt,   akkor

egyre több, erősebb, és állandóbb tünetei lesznek a betegnek.

2. KRÓNIKUS LYME-BORRELIOSIS (Késői szak)

Jellemzője: birkózik a szervezet és a borrelia:

A tünetek hullámzó erősségűek

a borrelia lipoprotein membránok endotoxinok

· HA AZ IMMUNRENDSZER ERŐSÖDIK: hosszú tünetmentesség jöhet.

HA AZ IMMUNRENDSZER KÁROSODIK/GYENGÜL: sok intenzív panasza van.

Kezelés nélkül: éveken át zajlik a küzdelem,

Ha más is támadja a szervezetet: sűrűsödik a sokféle tünet és
egyre súlyosabbá tud válni a betegség..

A KRÓNIKUS LYME-BETEGEK GYAKORI PANASZAI:

AZ AKUT SZAK I.

ÁLTALÁNOS PANASZOK

- fejfájás
- alvászavar (elalvási zavar vagy felületes alvás)
- fáradékonyság
- szédülés,

AZ AKUT SZAK II.

SZERVI PANASZOK – (enyhétől az erősig, hol van, hol nincs)

Leggyakrabban az agyidegek érintettek:

- **fül:** zúgás, hallásgyengülés,
- **szem:** átmeneti fókuszlási zavar, szürkületi látásromlás
szemgolyó fájdalom, véreres szem, erős fény hárítása, káprázás stb.
- **Íz- és szagérzés zavar**
- **Nyelési és rágási zavar** (félrenyelés, félrerágás, gombócérzés, elakad a nyelés)
- **Szív:** ritmus-zavar, gyors szívverés vagy nagyon lassú szívverés
- **Idegrendszer:** motoros és szenzoros tünetek:
perifériás ideggyulladás, idegfájdalom,
centrális: bénulás, encephalopathia, cerebritis,
kisfokú és atípusos demyelinisatio
érzészavarok: hol itt, hol ott, hol van, hol nincs
zsibbadás. bőrégés, fantomérzés stb.

**A KRÓNIKUS SZAK
I.**

**A KRÓNIKUS SZAK
II.**

**A KRÓNIKUS SZAK
III.**

LYME- BORRELIOSIS

A KRÓNIKUS SZAK TÜNETEI II. (A BETEGSÉG MENETE KEZELÉS NÉLKÜL)

A KRÓNIKUS LYME-BETEGEK GYAKORI PANASZAI:

általános panaszok:

- fejfájás
- alvászavar (elalvási zavar vagy felületes alvás)
- fáradékonyság
- szédülés,

szervi panaszok:

- fül: zúgás, hallásgyengülés
- szem: átmeneti fókuszlási zavar, szürkületi látásromlás
Szemgolyó fájdalom. Szemészeti gyulladások
- Íz- és szagérzés zavar
- Nyelési és rágási zavar (félrenyelés, félrerágás)
- Szív: ritmus-zavar, gyors szívverés vagy nagyon lassú szívverés
- Agyi vagy/és perifériás ideggyulladás, idegfájdalom, bénulás, zsibbadás. Bőrégés stb.

1. AZ AKUT SZAK I.

2. AZ AKUT SZAK II.

3. A KRÓNIKUS
SZAK I.

4. A KRÓNIKUS
SZAK II.

5. A KRÓNIKUS
SZAK III.

AZ AKUT SZAK I.

KÖTŐSZÖVETI ÉS MOZGÁSSZERVI PANASZOK, pl.:

- ízületi fájdalom, duzzanat, ritkán gyulladás, kattogó-pattogó ízületek
- ínygyulladás, tapadási ponton fájdalom (enthesopathia) és inhévelygyulladás
- kötőszöveti ödémák: alagút szindrómát okozva

AZ AKUT SZAK II.

- izomfájdalom, izomremegés/rángás, izomgyengeség, görcsök, merevség
- csontfájdalom

**A KRÓNIKUS SZAK
I.**

HASI, ZSIGERI PANASZOK, pl.:

- indokolatlanul gyakori vizezés, hirtelen jövő vizelési inger
- hasi (bél, gyomor) fájdalom
- étel intoleranciák (az IR gyengítése miatt)
- renyhe, vagy urgent erős bélmozgások, gyakori böfögés, csuklás

**A KRÓNIKUS SZAK
II.**

LELKI, MEMÓRIA, GONDOLKODÁS-KIFEJEZÉSI TÜNETEK pl.:

- Pánikérzés, levertség, indítékszegénység, szorongás
- indokolatlan, hirtelen hangulatváltás, depresszió, ingerlékenység, sírékonyság
- a korai memória zavara, szétszórtság, dekoncentrálttság, feledékenység
- szó- és névkeresés, szótévesztés, gyakori nyelvbortlás, szócsere, betűcsere

**A KRÓNIKUS SZAK
III.**

**A SOKFAJTA SZERVET ÉRINTŐ TÜNETEK ÁLTALÁBAN EGYIDŐBEN,
DE EGYENKÉNT KÜLÖNBÖZŐ GYAKORISÁGGAL ÉS INTENZITÁSSAL
JELENTKEZNEK.**

HOGY VIZSGÁLHATÓ LABORATÓRIUMILAG EZ A SOKFÉLESÉG?

**LABOR-
DIAGNOSZTIKAI
LEHETŐSÉGEK**

**SZERO-
DIAGNOSZTIKAI
PROBLÉMÁK**

**A FERTŐZÉS
FENNÁLLTÁT
BIZTOSAN
IGAZOLÓ
LELETEK**

**KLINIKAI
DIAGNÓZIS**

PCR: A KÓROKOZÓ KIMUTATÁSA (kullancsból, vérből, stb) – „fizetős”
kullancsból:80%**sens**, vérből: korai stádiumban: kb.40%**sens**
ELLENANYAGOK VIZSGÁLATA!

Szűrésre alkalmas tesztek: **ELISA teszt**

előnyei:olcsó

viszonylag gyorsan elvégezhető

specifitása: IgM tekintetében: 92,3-98,9%

IgG tekintetében: 90,1-97,1%

hátránya: érzékenysége: IgM tekintetében: 55,7%-70,5%

IgG tekintetében: 36,8-57,9%

az adatok 1 éven belüli fertőzésre érvényesek

Megerősítésre elrendelt teszt: **WESTERNBLOT teszt**

előnye: specifitása: 99-100%-os

hátránya: érzékenysége stádiumtól és kórformától függően:

IgG: 43%-100% IgM: 9%-71%

IgG+IgM:79%-100%

+PROBLÉMA:

- különböző cégek különböző ellenanyagokat tesznek be a kit-jükbe:

ha a beteg mással védekezik: fals negatív lesz a lelete

-a borreliák földrajzi helyenként különböznek, amerikai kit pl. nem alkalmas vizsgálatra Európában!

Nálunk nem végzett, de külföldön elérhető indirekt vizsgálatok:

1. LABOR- DIAGNOSZTIKAI LEHETŐSÉGEK

LYMPHOCYTA TRANSZFORMÁCIÓS TESZT (Elispot-LTT)

- a sejtes védekezést vizsgálja: a vizsgált vérben specifikus nyiroksejt szaporodás indul el borrelia antigének jelenlétében, ha fertőzött a beteg
a vizsgálat **érzékenysége** kezeletlen beteg esetében **89,4%**
a specificitása **98,7%**.

(ÖSSZEHASONLÍTÁSKÉNT:

WB teszt: specificitása: 99-100%-os, érzékenysége: **IgG+IgM:79%-100%**)

2. SZERODIAG- NOSZTIKAI PROBLÉMÁK

3. KLINIKAI DIAGNÓZIS

CD57 VIZSGÁLAT

-aktivált NK-sejtek (CD3-CD56+CD57+) száma sok krónikus fertőzésben csökkent, így krónikus borreliózisban is.
a vizsgálat érzékenysége **70%-os**, a **specificitása 60-70%-os!!**

Előnyük: MEGERŐSÍTÉSRE, ÁLLAPOTFELMÉRÉSRE ALKALMASAK.

Hátrányuk: drágák,

EGYENKÉNT ÖNMAGUKBAN nem hoznak statisztikailag szignifikánsan biztosabb eredményt

**LABOR-
DIAGNOSZTIKAI
LEHETŐSÉGEK**

**SZERODIAG-
NOSZTIKAI
PROBLÉMÁK**

**A FERTŐZÉS
FENNÁLLTÁT
BIZTOSAN
IGAZOLÓ LELETEK**

**3. KLINIKAI
DIAGNÓZIS**

- Ha egy beteg **IMMUNGYENGE ÁLLAPOTBAN** van (KS kezelés, immungyengítő krónikus EBV, Mycoplasma stb. fertőzés) nem tud mérhető mennyiségű ellenanyagot termelni.

-Az immunsejten belüli borrelia baktérium megtéveszti az immunrendszert, a sejtfal nélküli formák nem ingerlik, ezért az ellenanyag termelés átmenetileg lecsökken. Sokszor emiatt **FALS NEGATÍV** a lelet.

-Az ellenanyagok sokszor immun-komplexben rajta vannak a borrelián ezt a szerológiai módszert nem tudja kimutatni, mert nincs szabadon.

- A szerológiai kit-ek nem egyforma tartalmúak, a kezelő orvosnak mindig tudnia kell, hogy a konkrét esetben használt vizsgálóanyag hány fajta és hogy melyik borrelia altörzs elleni anyagokat tudja kimutatni!!

LÁTHATJUK, HOGY A LYME BORRELIÓZIS DIAGNÓZISÁT A LABOR NEM TUDJA BIZTONSÁGGAL MEGADNI

(AZ CSAK MEGERŐSÍTI, VAGY NEM ERŐSÍTI MEG A KLINIKUS FELTEVÉSÉT)

MELYEK A 100%-AN BIZTOS VIZSGÁLATOK?

Nálunk nem végzett, de külföldön elérhető indirekt vizsgálatok:

1. LABOR- DIAGNOSZTIKAI LEHETŐSÉGEK

LYMPHOCYTA TRANSZFORMÁCIÓS TESZT (Elispot-LTT)

- a sejtes védekezést vizsgálja: a vizsgált vérben specifikus nyiroksejt szaporodás indul el borrelia antigének jelenlétében, ha fertőzött a beteg
a vizsgálat **érzékenysége** kezeletlen beteg esetében **89,4%**
a specificitása **98,7%**.

(ÖSSZEHASONLÍTÁSKÉNT:

WB teszt: specificitása: 99-100%-os, érzékenysége: **IgG+IgM:79%-100%**)

2. SZERODIAG- NOSZTIKAI PROBLÉMÁK

CD57 VIZSGÁLAT

-aktivált NK-sejtek (CD3-CD56+CD57+) száma sok krónikus fertőzésben csökkent, így krónikus borreliózisban is.
a vizsgálat érzékenysége **70%-os**, a **specificitása 60-70%-os!!**

Előnyük: MEGERŐSÍTÉSRE, ÁLLAPOTFELMÉRÉSRE ALKALMASAK.

Hátrányuk: drágák,

EGYENKÉNT ÖNMAGUKBAN nem hoznak statisztikailag szignifikánsan biztosabb eredményt

3. KLINIKAI DIAGNÓZIS

3. A LYME-BETEGSÉG ÉS AZ AUTOIMMUN BETEGSÉGEK TÉMÁJÁNAK FONTOSSÁGA

1.FOGALMAK
TISZTÁZÁSA:
BORRELIOSIS

1. **Az együttes előfordulás súlyosbítja a beteg állapotát, fokozza bizonyos tünetek erősségét és a tünetek számát.**

2.FOGALMAK
TISZTÁZÁSA:
AUTOIMMUN
BETEGSÉGEK

2. **Sok tünet van, ami hasonlít/megegyezik és ez megnehezíti a diagnózist, illetve annak eldöntését, hogy egy betegség van-e, vagy kettő, illetve, ha egy, akkor melyik.**

3. A TÉMA
FONTOSSÁGA

3. **Egymástól való elkülönítésükhöz gyakorlati tudás és immunológiai jártasság kell, mert **eleinte még a szövettani lelet is hasonlít****

4. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/1

4. **A két betegség együttléte **befolyásolja a választandó kezelést**: a sorrendjét, a választandó gyógyszerek körét, dózisát és a kezelés időtartamát.**

5. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/2

5. **Az együttes előfordulás **megnehezíti az gyógyulást**.**

1.FOGALMAK
TISZTÁZÁSA:
BORRELIOSIS

2.FOGALMAK
TISZTÁZÁSA:
AUTOIMMUN
BETEGSÉGEK

3. A TÉMA
FONTOSSÁGA

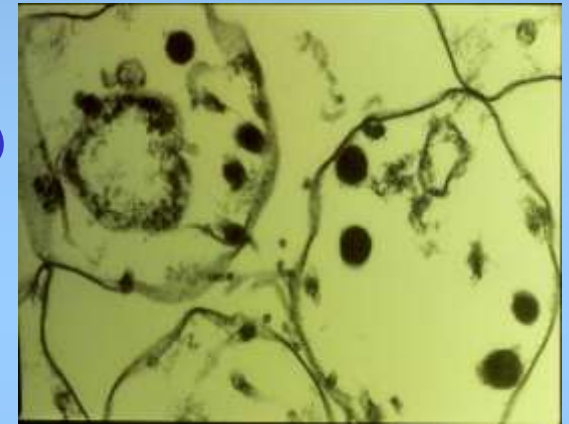
4. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/1

5. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/2

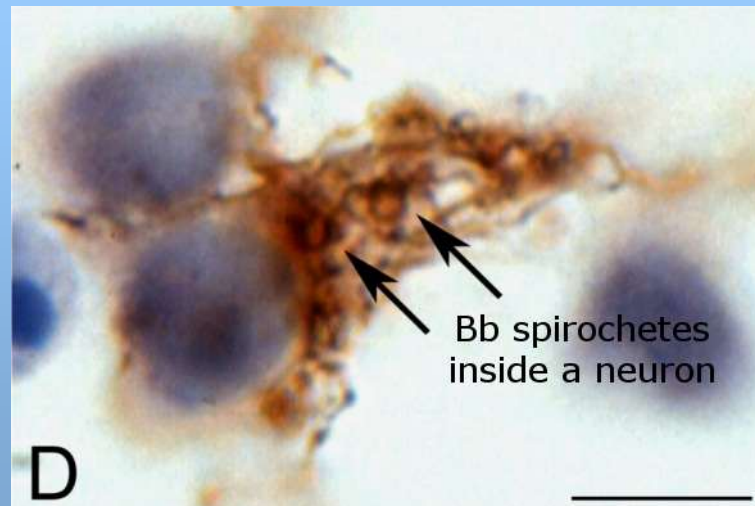
-be tud menni a szervezet sejtjeibe:

-Vannak kedvenc sejtjei:

- kötőszöveti sejtek (fibroblast)*
- idegsejtek (neuron, astrocyta)*
- immunsejtek*

(foto: Brorson O.)

(foto: Miklóssy J. :
J of Neuroinflammation 2008.

6. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/3

7. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/4

8. A LYME
BETEGSÉG
LEFOLYÁSA

9. MOLEKULÁRIS
„MIMIKRI”

10. AUTOIMMUN
BETEGSÉGEK
KÖZÖS JELLEMZŐI

- *Jellegzetes a betegség menete: **HULLÁMZÓ LEFOLYÁS!!***

Tünetes időszakok: spirochéta forma: pusztítja az immunrendszer és spirochetoid (AG burok nélküli, vedlő) forma: az immunrendszer a levedlett burkot „támadja” és a harc sok tünetet okoz

váltakoznak

(*Borrelia Burgdorferi*, “*Granule shedding.*” Burgdorfer W. 1999.)

tünetmentes időszakokkal:

spirocheta forma, de kevés az egyedszáma ahhoz, hogy erőteljes immunválaszt provokáljon, vagy

cisztás/nyugvó, elbújó forma: - ez a túlélő állapot.

LYME -
AUTOIMMUNITÁS

9. AUTOIMMUN REAKCIÓ KIPROVOKÁLÁSA
MOLEKULÁRIS „MIMIKRI”-VEL LYME-BETEGSÉGBEN

6. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/3

- *Autoimmun betegséget tud provokálni a kórokozó*

autoimmun betegségekre genetikailag hajlamos emberekben
„molekuláris mimikri” révén, mely homológia miatt alakul ki

7. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/4

**IMMUNOGÉN BORRELIA - AZONOS/CSAKNEM AZONOS
FEHÉRJE SZERKEZETŰ ÉS ÖSSZETÉTELŰ
FEHÉRJE AZ EMBERBEN**

P41 ..... *az emberi idegsejt axon: SM*

8. A LYME
BETEGSÉG
LEFOLYÁSA

OspA..... ***LFA-1 alpha : RA, PAJZSM.***
(adaptív immunrendszer fehérje, adhézió, migráció,
B,T,mf/mo ligandja a CD11a integrin molekula)

9. MOLEKULÁRIS
„MIMIKRI”

16 féle borrelia fehérje   ***TSH-R, TG, TPO, NIS - PAJZSM.***

a molekuláris hasonlóság („molekuláris mimikri”) ingerli az
immunsejteket, mert „érezik, hogy a borrelia idegen, nem saját!

10. AUTOIMMUN
BETEGSÉGEK
KÖZÖS JELLEMZŐI

*Emellett (más módon is) tönkretudja tenni a felismerő sejtek egy részének
felismerő képességét,*

A LYME BORRELIÓZIS DIAGNÓZISÁT A KLINIKUS orvosnak kell felállítania

Alapja:

- hol él a beteg és a beteg kórtörténete
- a beteg tüneteinek összessége, jellege, karakterisztikus volta
- Borrelia szerológiai vizsgálatok

Kiegészítve:

- egyéb betegségek kizárásával vagy megállapításával, egyéb szakorvosok bevonásával
- általános labor és szakvizsgálatok leleteinek egyeztetésével

A diagnózis fajtái:

- Lyme borreliosis
- Nagy valószínűséggel Lyme borreliosis
- Lyme borreliosis lehetséges
- Lyme borreliosis nem valószínű

**1. LABOR-
DIAGNOSZTIKAI
LEHETŐSÉGEK**

**2. SZERODIAG-
NOSZTIKAI
PROBLÉMÁK**

**3. KLINIKAI
DIAGNÓZIS**

**6. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/3**

Autoimmun betegségek: TÖBB FÉLÉK (min 150!)

AUTOIMMUN BETEGSÉGEK OKA: nem tisztázott teljesen, de kialakulásához TÖBB TÉNYEZŐ kell együtt legyen

**7. A KÉT BETEGSÉG
KAPCSOLATÁNAK
GYÖKEREI/4**

1. **GENETIKAI HAJLAM** (ez a döntő) +

2. **BEINDÍTÓKÖRNYEZETI TÉNYEZŐK**

- ételfehérje, vegyszer/gyógyszer, földrajzi /geológiai helyzet, klíma táplálék összetétel, stb.

- bizonyos nem autoimmun betegségek, pl. áteresztő bél szindróma

- oltások? nemi hormonok? (1:8=ffi:nő) **????**

- **FERTŐZÉS, (egy, vagy több) +MOLEKULÁRIS MIMIKRI?**

**8. A LYME
BETEGSÉG
LEFOLYÁSA**

hatására károsul az immuntolerancia és autoaggresszívvá válik az immunrendszer

**9. MOLEKULÁRIS
„MIMIKRI”**

MI JELLEMZI valamennyi AUTOIMMUN BETEGSÉGET?

Krónikus gyulladásos betegség, melyben a TÜNETEK HULLÁMZÓ GYAKORISÁGGAL ÉS INTENZITÁSSAL JÖNNEK ÉS MENNEK!! Itt is lehetnek tünetmentes időszakok....

**10. AZ AUTOIMMUN
BETEGSÉGEK
KÖZÖS JELLEMZŐI**

JELLEMZŐ KÉRDÉSEK

2. A LYME SZAKEMBEREK LÉNYEGES VÉLEMÉNY KÜLÖNBSÉGE

1. A BETEGEK DILEMMÁI

NINCS EGYETÉRTÉS A VILÁGON A LYME-SZAKEMBEREK KÖZÖTT:
- A LYME BORRELIÓZIS KÓRLEFOLYÁSÁVAL és
- KEZELÉSÉVEL KAPCSOLATBAN TÖBB NAGYON LÉNYEGES PONTON!

2. A SZAKEMBEREK LÉNYEGES VÉLEMÉNY KÜLÖNBSÉGE

Két ellentétes vélemény:

ILADS (International Lyme And Associated Diseases Society) -
Nemzetközi Lyme- és Társbetegségek Társasága

IDSA (Infectious Diseases Society of America) - Amerikai **Infektológusok**
Társasága. **MÓDSZERTANI LEVELÜK KIVÉVE AZ EVIDENCE
BASED BŐL!!!**

3. BUDAPESTI LYME- RENDELÉSEK

**ILADS : létezik krónikus lyme-betegség, a betegeket hosszú antibiotikus
kúrákkal érdemes kezelni, mert jobban lesznek**

IDSA: az általuk javasolt antibiotikus kezelést követően
- már csak **„post-lyme” tünetek** vannak, ezeket már nem az élő
kórokozó okozza

(Ergo: „egy hosszú, ismételt kezelésnek nincs értelme, sőt ártalmas!”)

FONTOS INFORMÁCIÓ:

**AMERIKÁBAN BASED MEDICINE CSAK AZ ILADS MÓDSZERTANI
LEVELE!!!**

